

Dvojitá výnimočnosť ?

Vývinové poruchy učenia a nadanie

Prax špeciálnych pedagógov v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Michalovciach je rôznorodá.

V populácii je určité percento tých, ktorí majú ťažkosti s učením a pozornosťou (dyslexia, dysgrafia, porucha pozornosti, poruchy reči a pod.). Rovnako je to aj u nadaných detí.

V poslednej dobe si pozornosť „vynucujú“ žiaci na jednej strane s výnimočnými schopnosťami – nadaním, ktorí „trpia“ súčasne aj iným handicapom. Udomácňuje sa označenie z anglickej literatúry „*twice exceptional*“ – dvojitá výnimočnosť.

Tiež je známej pomenovanie - „s dvojitou nálepkou.“

V súvislosti s nadaním a dysfunkciou „dvojitá výnimočnosť“ (*twice exceptionality*) je pre nadané deti nebezpečná z dôvodov, že dysfunkcia (porucha) často maskuje nadanie.

Na prvý pohľad spojenie intelektového nadania a poruchy učenia – vyzerá pre rodičov – aj pedagógov paradoxne.

Rodičia aj učitelia sú zmätení. Žiaci boli schopní fungovať v začiatkoch školskej dochádzky. Dokázali dychtivo a inteligentne rozprávať napríklad o tajomnej ríši zvierat, o vesmíre a pod. Neskôr niektorí majú ťažkosti v čítaní, škaredo až nečitateľne píšú, nedopíšu poznámky v škole, vykrikujú nevhodné poznámky, majú rušivé správanie v triede.

Niekedy sú upodozrievaní z nepozornosti, neusilovnosti, lajdáctva, lenivosti.

Žiaci pociťujú frustráciu z výkonov, ktoré sú pod ich očakávaním. Vo vyšších ročníkoch svoje ťažkosti prekrývajú vyhláseniami, že úlohy sú nudné, až príliš ľahké, nezaujímavé

Charakteristický je pre ne kolísavý školský výkon, stretávame sa aj s prítomným podvýkom. *A zo záznamov je zrejmé, že majú vyššiu inteligenciu... Často sú zmätení svojou neschopnosťou prospievať v škole. Istý stupeň - úroveň zručností už preukázali tým, že „prešli“ štandardnými testami“.*

Rodičia, pedagógovia sa zamýšľajú nad realitou, že bystré, tvorivé dieťa napíše diktát s množstvom pravopisných chýb. Alebo neprečíta plynulo text v štvrtom ročníku. Nedokáže sa naučiť násobilku.

Často sa v týchto súvislostiach píše, že nadanie je fenoménom, ktorý má najmä v extrémnejších polohách spoločné črty s niektorými poruchami, alebo sa s týmito poruchami spája.

Najčastejšie kombinácie : tieto poruchy alebo príznaky pripomínajúce tieto poruchy sú:

- nadané deti so špecifickými vývinovými poruchami učenia, predovšetkým s dyslexiou, dysgrafiou, dysortografiou, dyskalkúliou,
- vývinové poruchy správania, nadané deti s ADHD
- nadané deti s Aspergerovým syndrómom.

Dvojitá výnimočnosť - vývinové poruchy učenia a nadanie:

Vývinová porucha učenia neznamená znížený intelekt, ale len zníženú schopnosť spracovávať určité informácie. Spolu s nadaním nie je preto výnimočný výskyt poruchy čítania (dyslexia), písania (dysgrafia), pravopisu (dysortografia), počítania (dyskalkúlia).

Ako sa nadané deti s poruchou učenia prejavia v škole?

- žiaci identifikovaní ako nadaní, majúci v škole radu problémov. Sú charakterizovaní ako leniví, bez motivácie, so zníženým sebapojatím, snažia sa nadmerným úsilím maskovať poruchu, problém je v oblastiach vyžadujúcich rýchle a pohotové čítanie, písanie a memorovanie faktov,
- žiaci identifikovaní aj ako žiaci s poruchami učenia (bez výnimočných schopností), často sú niektorými učiteľmi podhodnocovaní, intelektové schopnosti sa ďalej nerozvíjajú, strácajú motiváciu, často rezignujú k školskej práci, k škole vôbec.
- žiaci u ktorých sa nadpriemerné schopnosti a nadanie a porucha učenia vzájomne maskujú, nevyžadujú kompenzáciu porúch učenia, nehodnotia sa a neidentifikujú ako „výnimočné“, v škole sú hodnotení ako priemerní žiaci, bez ťažkosti v učení, v skutočnosti fungujú na nižšej úrovni v porovnaní so svojimi schopnosťami.

Niektoré nápadné rozdiely v kognitívnych funkciách pri nadaní s poruchou učenia:

Dyslexia: Oslabená krátkodobá pamäť, ťažkosti s memorovaním.

Problémy v oblasti čítania, písania, používania gramatických pravidiel.

Ťažkosti s jednoduchými úlohami – sčítanie, odčítanie. Zápas s jednoduchými sekvenčnými úlohami.

Nadanie s dyslexiou: Lepšia dlhodobá pamäť. Schopnosť triediť, porovnávať, klasifikovať informácie. Dobrá slovná zásoba i produkcia.

Schopnosť komplexných matematických operácií. Lepšie výsledky v náročných úlohách.

Vzdelávacie prístupy pri zisteniach alebo podozreniach z vývinovej poruchy učenia u nadaného žiaka sú podobné ako pri bežných žiakoch - používanie pomôcok (tabuľky, kalkulačka, pravopisné tabuľky, slovníky), akceptácia poruchy pri hodnotení, dostatok času pri riešení úloh súvisiacich s ich poruchou a *dôraz na silné stránky žiaka.*

K identifikácii nadania a porúch učenia je potrebná cielená psychologická a špeciálno-pedagogická diagnostika. Existuje množstvo kombinácií, stupňov a typov v obidvoch výnimočnostiach. Treba vystihnúť, kedy nadanie prekrýva poruchu učenia a zároveň kedy porucha učenia prekrýva nadanie. V nadväznosti na zodpovedajúci diagnostický výstup je nevyhnutné vypracovať vyučujúcimi v škole pre žiaka individuálne plány a postupy, ktoré by zohľadňovali obe výnimočnosti.

Pri odporúčaníach do výchovno-vzdelávacej praxe psychológ a špeciálny pedagóg preto vždy vychádza z individuality prípadu.

Nezabúdajme, dieťa treba radšej rozvíjať v tom, v čom je nadané, ako na úkor tvrdo precvičovanej aktivity, s ktorou má problémy.

Spracovala :

Mgr. Juliana Berová, špeciálna pedagogička

Odborná literatúra:

Internet:

www.nadanie.sk

www.centrumnadanania.cz

www.nadanedeti.cz

www.skoladetem.cz